

Nuklear zentralak Euskal Herrian (I)

Azken egunotan hainbat eta hainbat lagun etorri zaizkit, nuklear zentralak sorteraz litzaketen problemez itaunka;* eta haien galdeek bortxatu naute horretaz zenbait eritzi* azaltzera, bai eta problema horik* astiroxeago aztertzerara ere.

Artikulu bitan azalduko ditut neure eritziok. Lehen artikuluan —irakurtzen duzun honetan, alegia*— radioaktibitatearekin zerikusi handirik ez duten zenbait puntu aipatuko ditut eta, gero, bigarren artikuluan, radioaktibitateak berak sorterazten dituenak arakatuko* ditut.

KUTSADURA

Azter dezagun lehenik nuklear zentralak sorteraz dezaketen kutsadura,* kutsadura radioaktiboa alde batera utzirik. Baldin «kutsadura» hitzaz eguratseko* eta inguruko zikinzeria adierazten badugu, zentral hauek ez dutela kutsadurarik sorterazten esan genezake.

Zentral hauen kebidetatik ez da kerik irteten. Kerik ez ikustean, baten batek ez duke kebidetaren egitekoa ulertuko; baina, hala ere, kebidetok ondo pentsaturik daude. Kebidetan gora reaktorean sortutako zenbait gaz doaz, oxigenoa eta nitrogenoa adibidez. Sortzean, gaz hauek* radioaktiboak dira; baina, bizitza radioaktibo oso laburra dutelarik, beren radioaktibitasuna galdu egiten dute, kebidetaren iragaten* duten bitartean. Honela, eguratsera gaz garbia botatzen dute nuklear zentralak.

Bestalde, reaktorearen zirkuitua hertsia* denez, ez da bestelako zikinkeriarik jaurtikitzen zentralaren inguruetara.

Hau honela dela ikusirik, nuklear zentralak oraingoz «garbiak» direla esan dezakegu.

BERO KUTSADURA

Ba dira beste kutsadura mota batzuk ere; hauen artean bero kutsadura aipatu nahi dut (ikus ANAITASUNA, 237. zenbakia). Uraren termodinamik izakeraren kausaz, reaktorean sortzen diren energiazko hiru watt-etatik, bi watt inguru galtzen dira bero energia bezala. Eta bero hau guztiau urezko errefrigeratzaileira iragaten da, eta, azkenik, aintzira,* hibai edo itsasoetara.

Zentraletan sortzen den bero energia hori guztiori aintzira eta hibaietara iragaten denean, uraren tenperatura goratu, eta hango arrainen eta inguruko landare eta animalien bizitz eritimoa aldatu egiten da.

Baina, itsasoa oso zabala denez, ez dirudi, oraingoz behinik behin, honen antzeko problemarik sor daitekeenik. Hala ere, Euskal Herriko kostaldea ttikia da, eta problemaren bat sor daiteke zentralen kaontzentratzeagatik. Ez dakit segur zer gerta litekeen.

AIPATZEN EZ DIREN PROBLEMA BATZUK

Ikus dezagun orain, begiratu batez kutsadurarekin zerikusirik ez duten zenbait puntu.

1 Arabe eta juduen arteko gerra dela eta, petrolio eskasiaren aurrean izutu egin gara. Europa osoa arabeen menpean dagoela ikusi izan da. Energi eskasia hau gainditzeko, petro-

lio baztertuz, uranioaren erabiltzera jo nahi dugu. Baina ez da aiantzi* behar, uranioa amerikanoen eskuetan dagoela. Jadanik* ere Estatu Batuen morroinak izan arren, ba dirudi, morrontza hori handiagotzeko eginahalak egiten ari garela.

2. Askori gertakari horrek ezer ez badiotso ere, Estatu Batuen jokabidea argitu gura nuke.

Estatu Batuetako estatu batzuetan, jendearen kekak entzundakoan,* nuklear zentralen eraikitzea debekatua izan da bost urtetako epe batetan, harik eta zentral horiek sorteraz ditzaketen problemak hobekiago ezagutuak izan daitezten arte.

Hala ere, USAko entpresak (General Electric, Westinghouse...) beren zentralak mundu osoan gaintzi* zabaltzen ari dira. Haien esperimentuetako kuia* ote gara?

3. Gure kostaldeko herrietan psikosi bat sor daiteke, zentral hauek eraikitzerakoan; eta lehen, udako denboran, herri horietara joaten zen jendeak, beste lekuren batera joatea pentsa lezake. Herri horietan etxagintzan dihardutenek ere, psikosi horren kausaz, kolpe handi bat hartuko bide* dute, berek eginikako etxeen prezioa beherantz doala susmatzean.

4. Euskal Herrian zentral hauen kontzentratzeak, zertzu ondorio ekar ditzake? Euskal Herria oso ttikia da, eta jendetza haundia dago bertan; baina, hala ere, jendearen eta industriaren kontzentratze haundiago bat etorriko da nonoait. Honela, egunen batez, Euskal Herria hiri munstro bat izanen dateke,* haizea hartzeko tokirik gabe.

EKONOMIA NAGUSI

Aurreko puntu guztiak arrazoin bakar batez uler daitezke: Gauden egoera honetan, ekonomia da nagusi. Dirua arin irabazi nahi dutenek, horretarako behar diren tresnak erabiltzen dituzte. Egun,* energia saltzen duten entpresekek, nuklear zentraletan ikusten dute irabazpide erraz bat, ekonomi ikuspuntutik behintzat; eta horik* dira erabiltzen dituzten tresnak.

EGUZKITIKO ENERGIAREN ERABILTZEA

Energiaren eskasia gaintzeko, beste bideren bat ote dagoen galdetzen diote batzuek beren buruari. Energi iturririk garrantzitsuena aipatuko dut: Eguzkia. Energia hori guztiz garbia da. Ez du batere kutsadurarik sorterazten. Naturala da, eta ez gara hartaz baliatu oraindik.* Zergatik? Ikertzeko* dago oraindik eguzkitiko energiaren erabiltzea; baina ikertze hau aurreratzeko ez da ekintzarik egiten, ekonomi indarrei interesatzen ez zaielako. John W. Gofman jakintsuaren eritzi,* bost urte aski lirakeke, horrelako ikertze bat aurrera eramateko. Baina indar ekonomikoek ez diote laguntzarik ematen.

J. R. ETXEBARRIA

daude, dagoz
dezagun, daigun
dezakete, daikee
diote, deutsoe
diotso, dinotso, esaten dio
ditzake, daikez
ditzakete, daikeez

gaude, gagoz
genezake, geinke
lezake, leike
litzakete, leikeez
zaie, jake
zaizkit, jataz